

Torstai, 27. maaliskuuta 2008 – Thursday, March 27, 2008

Sessio 1b (Päätalo LS A06)

13:00–13:30

Juniper L. Hill

University of Bamberg

Mediating Oral Traditions through Institutionalization: Finnish Folk Music at the Sibelius Academy and beyond

In many countries in Eastern Europe, Central Asia, and East Asia, the institutionalization of folk music into conservatories has led to a decline in oral transmission and oral composition, and an increase in the use of notation, formal arrangements, and other Western classical music conventions. In contrast, the Folk Music Department of Finland's Sibelius Academy has had nearly the opposite impact. This unique program has striven to revive the oral transmission, composition, and performance processes of oral cultures of the past. Instead of being motivated by nationalist or socialist goals (as many Soviet folk music institutions were), Department pedagogues such as Heikki Laitinen have embraced individual creativity and innovation and rebelled against the strictures of Romantic Nationalist and Public Enlightenment folk music, and against Western art music conventions and pedagogies that they believe to be stifling to creativity. The institutionalization of folk music into the Sibelius Academy, a prestigious institution wielding tremendous cultural power, has had a widespread impact on the perception and performance of folk music across the country. An extensive survey conducted of amateur and professional folk musicians across Finland reveals that the dissemination of the Academy's ideology and teaching methods has led to extremely statistically significant increases in individual variation and improvisation by musicians of all ages and skill levels. The teachers, students, and alumni of the Department have reshaped the boundaries, definitions, sounds, and practices of folk music. But in addition to recapturing oral processes of the past, they have also integrated modern Western values of individualism, innovation, transcendental art, and progress into their new definition and practice of folk music. This research is based on 18 months of intensive field research conducted at the Sibelius Academy and folk festivals.

* * *

13:30–14:00

Päivi-Sisko Eerola

Jyväskylän yliopisto

Millaisissa käsissä Suomen koulujen musiikinopetus on ollut viimeisen vuosikymmenen ajan?

Musiikinopettajakoulutuksen tarve nousi otsikoihin syyskuussa 2007, kun Opetusministeriö teki kiistanalaisen ehdotuksensa musiikinopettajakoulutuksen karsimisesta ja keskittämisestä pääkaupunkiseudulle. Vaikka väestö ja opettajantarve kasautuukin suurissa määrin Etelä-Suomen suuriin kaupunkeihin, taideaineiden opetuksen osalta syrjäseutu on vielä suuremmassa opettajantarpeessa, koska sinne ei ole onnistuttu houkuttelemaan kelpoisia musiikinopettajia. Onkin ajankohtaista kysyä, millaisissa käsissä koulujen musiikinopetus on, ja tarkastella viimeisen vuosikymmenen aikana musiikinopettajista tehtyjä selvityksiä.

Opetushallitus ja opetusministeriö ovat selvittäneet musiikinopetuksen tilaa muun koulutuksen arvioinnin muassa alkaen lukuvuonna 1996-7 tehdystä ensimmäisestä selvityksestä (Heino 1997), joka toteutettiin osana taiteenopetuksen valtakunnallista arviointia. Määrällisten lukujen lisäksi

myös laadullisia tapaustutkimuksia on tehty (Jaakkola 1998), mutta lähinnä valtionhallinnossa on haluttu selvittää opettajavarannon ja tarpeen laajuutta eläköitymisiin varautumisen ja opiskelupaikkojen määrän mitoittamista varten (Luukkainen 2000; Rönneberg 2000; OPM 2003; Kumpulainen 2005). Oppilaitokset ovat myös itse toteuttaneet omien alumiensa sijoittumiskyselyjä (Sibeliuksen Akatemia: Karhunen 1998; Jyväskylän yliopisto: Eerola 2007; Oulun yliopisto: Eerola 2008), joiden yhteydessä kuvaa koulujen musiikinopetuksesta on voitu tarkentaa.

Selvitykset kertovat musiikinopettajien kelpoisuuksista, opettajakunnan ikärakenteesta, opetuksen puitteista sekä opetussuunnitelman laadinnasta ja toteutumisesta työtavoineen ja tavoitteineen. Tulosten pohjalta voi pohtia alueellisen tasa-arvon toteutumista musiikin opetuksessa.

Johtopäätöksillä on merkitystä valtakunnalliseen musiikin alan koulutuspolitiikkaan. Myös opettajankoulutus ja aineenopettajakoulutus saavat selvityksistä tärkeää tietoa koulutustensa kehittämiseen. Yhteenvedosta saattaa olla myös liiketaloudellista hyötyä, sillä musiikin opettajakunnan täydennyskoulutustoiveiden ja oppimateriaalin puutelistan perusteella voi opettajakunnalle tarjota uusia koulutuksia tai laatia tukimateriaalia musiikinopiskeluun.

* * *

14:00–14:30

Hanna Nikkanen

Sibeliuksen Akatemia

Musiikkiesityksen välittyminen koulu yhteisössä

Koulu ympäristö muodostaa musiikkiesitykselle erityislaatuisen sosiokulttuurisen kontekstin. Osallistuminen koulun musiikkiesitykseen joko esiintyjänä tai yleisönä on useimmiten oppilaille pakollista. Kun esiintyjät ja yleisö kuuluvat samaan, toisensa päivittäin kohtaavaan yhteisöön, on musiikkiesityksellä merkityksensä myös yhteisön vuorovaikutukselle ja sosiaalisille rakenteille.

Taide- ja viihdekontekstissa musiikkiesityskulttuurimme keskeinen piirre on eksperttiyys; esiintymisen oikeus ansaitaan erityisillä taidoilla ja lahjakkuudella. Tämä ammattilaisten ja aktiiviharrastajien konserttikäytäntöön kuuluva arvomaailma saattaa kuitenkin koulu ympäristössä tuottaa virallisten kasvatustavoitteiden vastaisen piilo-opetussuunnitelman erotellen ihmiset niihin, joilla on oikeus musisoida ja toisiin, joiden on syytä vaieta. Pääsy esiintymään voi olla paitsi ilon ja ihailun, myös pelon, kateuden ja halveksunnan aihe (Lehtonen 2004; Numminen 2005).

Tutkin musiikkiesityksen valmistamista koulussa, jossa kaikki koulun oppilaat osallistuvat musiikkiesitysten valmistamiseen useita kertoja vuodessa. Esitysten valmistaminen nähdään ”kasvatuksen välineenä”, jonka tavoitteena on tarjota onnistumisen kokemuksia kaikille oppilaille. Sosiokulttuurisesta näkökulmasta tarkastellen musiikkiesitystä koulu yhteisön kulttuurisena välineenä ja musiikkiesityksen valmistamista välittyneenä toimintana (Wertsch 2002). Vertaan musiikkiesitystä kulttuurisena välineenä narratiiviin. Koulun narratiivinen ympäristö voidaan jaotella kolmeen vuorovaikutteiseen kerrostumaan: rakenteelliseen, keholliseen ja sanalliseen kommunikaatioon (Cross 2006). Musiikkiesityksen yhteydessä ’kerromme’ paitsi musiikin, myös esiintyvät oppilaat ja koulu yhteisön jonkinlaisina, ja tämä kertomus tarjoutuu sekä yhteisön kulttuurin että yksilöiden identiteetin rakennusaineiksi. Kun musiikkiesitys kulttuurisena välineenä välittää viestejä myös yhteisön arvoista ja sosiaalisista rakenteista, muutokset musiikkiesityksen valmistamisen tavassa muuttavat osaltaan myös näihin liittyviä käsityksiä.

Yhtenä tutkimukseni aineistona on tutkimuskoulun henkilökunnan ryhmäkeskusteluista laadittu narratiivi koulun juhlien ja esitysten valmistamisen käytännöstä. Pohdin esityksessäni tämän aineiston pohjalta musiikkiesityksen rakenteellisesti ja kehollisesti välittyvää kommunikaatiota kouluyhteisössä.